

Çerkezlerin Bayrak Günü ve Özgürlük Mücadelesi

Bayrak bir halkın veya devletin özgürlük sembolüdür; onun tarihini ve ruhunu yansıtır. İnsanların bayraklarıyla olan ilişkisi, onların diğer toplumlar nezdindeki yerine işaret eder ve o toplumun tarihi sürecinin bir ifadesidir. Bugün Çerkez bayrağı Birleşmiş Milletler binası önünde dalgalanan 180 bağımsız ülke bayrağı arasında olmasa da onlarca ülkeye dağılmış Çerkezler tarafından dünyanın her yerinde dalgalandırılmaktadır. Bütün Çerkezler için 25 Nisan, millî bir gün olarak çeşitli etkinliklerle her yerde kutlanmaktadır. Yaklaşık 8 milyon Çerkez için "Adige nıp" dedikleri ve "insanın içinden gelen" anlamı taşıyan bayrak, 187 yıldır devam eden bir özgürlük mücadelesinin tanıklığını ifade etmektedir.

Yeşil ipek kumaştan yapılan Çerkez bayrağı üzerinde altın renkte 12 yıldız ve çapraz duran 3 ok vardır. Yıldızlar Çerkez halkının boylarını (kabilelerini), üç ok da kabileler arası barışı temsil etmektedir. Hayatları savaş alanlarında geçen Çerkezler, geleneklerine göre sürekli silahlı gezer, ancak barış dönemlerinde silah yerine üç ok taşırlardı. Evliya Çelebi, Seyahatnamesi'nde Çerkez diyarındaki seferini yazarken 12 Çerkez boyunu, onların tarihini, karakterlerini ve yaşamlarını teferruatıyla anlatmıştır.

Çerkez bayrağı bugünkü şeklini 1830 yılındaki Kafkasya Savaşı sırasında almıştır. O dönemde boyların beyleri ve önde gelenleri bir araya gelerek kendi aralarında barış yapmış ve Rusya'ya karşı ortak hareket ederek Çerkez Birliğini (federasyon) kurma kararı almıştır. 1830'da birleşik Çerkez halkı her boydan birer temsilci ile ortak bir hükümet kurmuş ve 12 kişilik konseye Sefer Bey Zaniko başkan seçilmiştir. Sefer Bey İstanbul'dan Çerkesya'ya gemiyle gelip kıyıya bu bayrakla indiğinde büyük bir coşkuyla karşılanmıştır. Bu bayrağa Sancak-ı Şerif şanlı adı verilmiştir. Günümüzde de Çerkezler eski dönemlerinden ve bayraktan bahsederken bu ifadeyi kullanmaktadır.

Rusya ile olan büyük Kafkasya Savaşı (1763-1864) 101 sene sürmüştür. Bu dönemde Rus İmparatorluğu'nun izlediği yıkma-yakma-kırdırma politikasının bir sonucu olarak Çerkezlerin %90'ı soykırıma uğramıştır. 2 milyona yakın insan da zorunlu göçe tabi tutulmuş ve yurtlarından sürülmüştür. Vatanında kalabilenlerin çok azına (80.000 kişi) Çerkesya topraklarının sadece %10'unda yaşama izni verilmiş, geri kalan büyük arazilere ise Ruslar ve Ermeniler yerleştirilmiştir. Mayıs 1864'te uygulanan zorunlu göç sonucu çok sayıda Çerkez Osmanlı'ya gelmiş, Osmanlı'nın yıkılmasından sonra da tüm Ortadoğu, Balkanlar ve Kuzey Afrika'ya dağılmışlardır. Bu zorlu süreçte bayraktaki 12 yıldızın temsil ettiği boyların bazıları ise tümü ile yok olmuştur.

1918 yılında Çerkezler Kafkasya'da yeniden bayraklarını yücelterek özgürlük mücadelelerini yeni bir safhaya taşımış; Çeçenler ve Dağıstanlılarla birleşerek Kuzey Kafkasya Dağ Cumhuriyetini ilan etmişlerdir. Karadeniz'den Hazar'a uzanan bu bağımsız devlet bir taraftan Çarlık Rusya'sının askerleri ile diğer taraftan da Bolşeviklerle savaşmıştır. Savaşın kaybedilmesi üzerine yıkılan bu devletin ömrü bir sene bile olamamıştır.

Sovyet döneminde de Moskova hükümetinin Çerkezleri eritme politikası devam etmiştir. Bütün bir halkı boy ve coğrafi mekân mensubiyetine göre bölen yeni yönetim, herkese farklı pasaport ve farklı kimlik vermiştir. Bugün Adige, Abazin, Kabardin, Çerkez gibi isimlerle anılan ve birbirine karşı ötekileştirilen topluluklar, aslında aynı halkın farklı kollarıdır. Bölgelere göre yapay ve farklı bayraklar icat eden Sovyetler, asıl Çerkez bayrağının kullanılmasını yasaklamış; müzelerden dahi toplanan bayraklar, ders kitaplarından da silinmiştir. Fakat Çerkezlerin her ne pahasına olursa olsun millî sembollerini yaşatma arzuları farklı sosyal ve kültürel çabalarla devam etmiştir. Örneğin genç kızların çeyizlerinde el yapımı bayrak verilmesi âdet haline gelmiş, erkekler yüzüklerinin üzerine bayraktaki 12 yıldız ve okları resmetmiştir; hapsedilen Çerkezler ise göğüslerine Çerkez bayrağı dövmesi yaptırmıştır.

1980'li yıllarda Sovyetler Birliği'nin politikalarının yumuşamasından sonra düğünlerde, millî danslar yapılırken ve araç konvoylarında Çerkez bayrağı kullanılmaya başlanmıştır. Halkın zihninden silinmeyen millî bayrak, hızla tüm Çerkesya'ya yayılmış ve yeniden sosyal hayata ve siyasi formata geçiş yapmıştır.

1990'lı yılların başında Kafkasya halklarının özgürlük mücadelesi tüm bölgede bir çığ gibi yayılmıştır. Moskova hükümeti de Çeçenistan merkezli bu bağımsızlık hareketlerinin önünü kesemeyince Kafkasya'daki kontrolü kaybetmemek için çeşitli konularda geçici tavizler vermeye razı olmuştur. Bu süreçte (Mart 1991) Kremlin, Çerkezlerle anlaşarak Adige Özerk Cumhuriyeti'nin kurulmasına ikna

olmuştur. Çerkez bayrağı burada resmî devlet bayrağı statüsü kazanmıştır. Bu yıldan itibaren de bütün devlet kurumları önünde dalgalanmaktadır. 2010 yılında Adıge yerel parlamentosu 25 Nisan'ı Dünya Çerkez Bayrağı Günü ilan etmiş ve diğer bütün ülkelerdeki soydaşlarını her yıl bu tarihte kutlama ve etkinlikler yapmaya davet etmiştir.

Bugün Çerkez bayrağına üflenen bu yeni hayat, tüm Çerkezlerin kendi tarih, gelenek, kültür ve dillerine daha sıkı sarılmalarına; kendi aralarındaki dayanışma ve bağların kuvvetlendirilmesine imkân veriyor. Bayrak kutlamaları ve etkinlikler Adıge dışında yine Rusya'ya bağlı olan Kabardin-Balkar ve Karaçay-Çerkes özerk cumhuriyetlerinde yerel devlet kurumları tarafından da destekleniyor. Bu bölgedeki Çerkezlerin toplam sayısı 750.000 civarındadır. Bu rakam genel Çerkez nüfusunun %20'sine tekabül etmektedir. Diasporadaki Çerkezler için Bayrak Günü'nün özel bir anlamı daha vardır. 25 Mayıs 1864 Çerkezlerin muhaceretinin başlangıç tarihi kabul edilmektedir. On yıllardır 25 Mayıs'ta yapılan anma günlerinin karamsar ve kederli havası, Bayrak Günü'nün ilanı ve kutlamalarının yaygınlaşmasıyla Çerkezler arasında olumlu manevi bir atmosferin oluşmasına yol açmıştır. Bu günün dünyanın dört bir yanında kutlanması, Çerkezleri hem manevi hem de siyasi anlamda davalarına sahip çıkma konusunda motive etmektedir.

Çerkez davasının hedefleri kısaca şöyle özetlenebilir:

- Kültürel var olma
- Dil ve alfabe birliği
- Vatan (Çerkesya) geri dönme imkânının sağlanması
- Vatan topraklarının birleşmesi (Adıge, Kabardin-Balkar, Karaçay-Çerkes)
- Özgürlük

Moskova, bölgedeki kamuoyunun nabzını yakından takip ediyor ve kendine has yöntemlerle olaylara müdahale ediyor. Bu bağlamda bugün Çerkesya'da yaşayan Rusları güçlendirmek ve onlara moral vermek adına yapılan birtakım uygulamalar Çerkezleri rahatsız ediyor ve bölgedeki gerginlik günden güne yavaş yavaş artıyor. Örneğin 2015 sonlarında Soçi'de Rus İmparatoru Çar II. Aleksander'in heykelinin açılışı Çerkezler arasında huzursuzluğa sebep oldu. Çünkü hem II. Aleksander bu toprakları işgal eden ve Çerkez soykırımını yapan kişi hem de Soçi şehri Rusların 1864'te Çerkezlere karşı zafer kazandığı yer. Hasılı, Soçi'de açılan bu heykel tüm bölgedeki Çerkezlerin itiraz ve protestolarıyla karşılandı.

Diğer taraftan Moskova'nın Çerkezler arasında, özellikle STK aktivistleri arasında, nifak salma çabaları da hiç bitmiyor. Kremlin yanlısı olmayanlar tespit edilerek baskılara maruz kalıyorlar. Uluslararası Çerkez Federasyonu Başkan Yardımcısı ve Türkiye KAFFED Başkanı Yaşar Aslankaya'nın 2016 yılında sınır dışı edilmesi ve kendisine Rusya'ya giriş yasağı getirilmesi veya birçok yerli STK başkanının Rus medyası tarafından yabancılar lehine ajanlık yapmakla itham edilmeleri, Rusya'nın bu yöndeki çalışmalarından bazıları.

Çerkezleri kışkırtmaya yönelik uygulamalardan biri de bu yılki Çerkez Bayrağı kutlamalarından bir ay önce, Rusya'nın Kırım'ı işgal etmesinin bir bayram gibi büyük organizasyonlarla kutlanması oldu. Bu bölge ve halkı ile hiçbir ilgisi olmayan bu olayın yerli Ruslar tarafından bu şekilde kutlanması Çerkezleri huzursuz etse de bütün Çerkezlerin bu suni uygulama, baskı ve tahriklerin Çerkez bayrağı karşısında uzun dönemde tutunamayacağına olan inancı tam.